

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Seksuaali- ja lisääntymisterveyden yksikkö

23.9.2013

Viite: Lausuntopyyntö

Asia: Lausunto seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelman luonnoksesta

Yleistä

Ihmisoikeusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelman luonnoksesta.

On arvokasta, että ohjelmaluonnoksessa kiinnitetään huomiota väestön moninaisuuteen. Jos moninaisuutta halutaan käyttää palveluiden kehittämistä ohjaavana käsitteenä (eri väestöryhmien nimeämisen sijaan), sen kattamat väestöryhmät olisi määriteltävä jotta toimenpiteet konkretisoituvat ja kaikki väestöryhmät huomioidaan yhtäläisesti läpi ohjelman.

Ohjelmaluonnoksen toimenpiteissä todetaan, että myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvilla tulee olla mahdollisuus saada asiantuntevaa neuvontaa oman alueensa julkisten palveluiden piirissä. Terveydenhuollon ammattihenkilöstön tietoisuus seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä ei ole tällä hetkellä riittävää, ja tämä vaikuttaa oikeuksien toteutumiseen. Konkreettisesti tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen ero ei ole kaikille selvä.

Erityisryhmien osalta neuvontapalveluiden osalta erityistä huomiota on kiinnitettävä saavutettavuuteen ja niihin konkreettisiin keinoihin, joilla palveluiden saavutettavuus voidaan varmistaa. Eri väestöryhmien osalta keinot ovat erilaisia (selkokielinen materiaali, eri kieliversiot, esteetön materiaali, viittomakielinen materiaali).

Erityisryhmien kokemuksista tarvitaan tietoa (sekä palveluiden saatavuudesta että palveluiden käyttämisestä), jonka keräämiseksi tarvitaan erillistutkimuksia mm. tietoturvasyistä. Erityisryhmiä koskevan tiedonkeruun ei tule keskittyä ainoastaan vähemmistöryhmien erilliskysymyksiin (esimerkiksi maahanmuuttajilla kunniaan liittyvä väkivalta).

Yksityiskohtaiset kommentit

Luku 2. Seksuaali- ja lisääntymisterveys ja oikeudet

Toimintaohjelmassa kannattaa mainita myös muita sitovia ihmisoikeusnormeja kuin vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimus, esimerkiksi oikeus terveyteen, johon sisältyvät myös seksuaali- ja lisääntymisterveysoikeudet. Myös esimerkiksi oikeus yksityis- ja perhe-elämään sekä syrjinnän kieltä ovat toimintaohjelman kannalta relevantteja ihmisoikeuksia. Suomi valmistele parhaillaan myös Istanbulin sopimuksen ratifiointia. Istanbulin sopimus eli yleissopimus naisiin

kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta on ensimmäinen naisten oikeuksia säätelevä eurooppalainen sopimus, jonka tarkoituksena on luoda kattava oikeudellinen kehys naisten suojelemiseksi väkivallan kaikilta muodoilta.

Luku 5.6. Erityisryhmien neuvontapalvelut

s. 39, toinen kappale, ensimmäinen lause

Ehdotettu lisäys: *Samalla kun sekä valtiollisella että joidenkin kuntien tasolla selvitetään parhaillaan nk. paperittomien terveystalvöveluiden saantia, tulisi ohjelmaan kirjata raskaana olevien naisten ja synnytyksen liittyvät akuutit terveystalvövelut sekä väkivaltaa kokeneiden naisten ja tyttöjen tarvitsemien palvelujen tarjoaminen ilmaiseksi riippumatta oleskelustatuksesta.*

s. 39, toinen kappale, toinen lause

Ehdotettu muutos: Käytetään termi *kunniaan liittyvä väkivalta* eikä *kunniaväkivalta*. Ehdotettu lisäys: *Kunniaan liittyvään väkivaltaan sortuvat liittävät kunniaan vahvasti etenkin tyttöjen ja naisten siveyteen. Kunniaan liittyvää väkivaltaa voidaan kuitenkin kohdistaa myös poikiin ja miehiin. Jokainen ammattilainen, joka työssään kohtaa kunniaan liittyvää väkivaltaa koskevia tapauksia, tarvitsee koulutusta ilmiöstä ja sen ennaltaehkäisystä.*

s. 39, neljäs kappale, lause Poikien ei-läaketieteellisiä ympärileikkauksia ei ole Suomessa kielletty, eikä niistä vielä ole omaa lainsäädäntöä.

Laintulkinta ja oikeuskäytäntö poikien ympärileikkausten kohdalla on ristiriitainen. Toimintaohjelman lyhytaikaiseksi tavoitteeksi pitää asettaa että on olemassa selkeä ohjeistus koskien poikien ympärileikkauksia.

s. 40, ensimmäinen kappale, lause Hankkeessa toimitaan maahanmuuttajayhteisöjen...

Ehdotettu muutos: *Hankkeessa toimitaan maahanmuuttajayhteisöjen keskuudessa, on koulutettu ammattihenkilöstöä sekä tuotettu valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettua materiaalia, mm. suositus "Tyttöjen ja naisten ympärileikkaus Suomessa. Asiantuntijatyöryhmän suositukset sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle".*

s. 41, lause Tyttöjen ympärileikkaus on otettava puheeksi...

Ehdotettu muutos: *Kaikki maahanmuuttajien kanssa työskentelevät on otettava tyttöjen ympärileikkaus puheeksi kaikkien maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa, joiden lähtömaassa perinnettä harjoitetaan, vaikka suoranaista uhkaa tytön ympärileikkaamisesta ei olisikaan.*

s. 41, lause Poikien ympärileikkauksilainsäädännön muutostyön aloittaminen.

Erityistä poikien ympärileikkausta koskevaa lainsäädäntöä ei ole olemassa.

Ehdotettu muutos: *Poikien ympärileikkausta koskeva oikeudellinen tilanne selkeytetään ja harkitaan tarvitaanko asiassa erillistä lainsäädäntöä tai ohjeistusta.*

Luku 11.1. Haasteet palvelujärjestelmälle seksuaalisen väkivallan uhrien ja tekijöiden hoidon kehittämiseksi

s. 91 Ehdotettu lisäys: *Ihmisoikeusliitto ennaltaehkäisee kunniaan liittyvän väkivallan aiheuttamia ihmisoikeusloukkauksia. Se ylläpitää päivystävän puhelimen, joka neuvoa ja ohjaa sekä viranomaisia, jotka käsittelevät kunniaan liittyvää väkivaltaa koskevia tapauksia, että yksilöitä ja perheitä, jotka kokevat kunniaan liittyviä konflikteja. Ihmisoikeusliitto ennaltaehkäisee myös tyttöjen ympärileikkauksia.*

s. 93, lause Poikien ympärileikkaukseen liittyvä asetus valmistuu.

Ehdotettu muutos: *Poikien ympärileikkausta koskeva oikeudellinen tilanne selkeytetään ja harkitaan tarvitaanko asiassa erillistä lainsäädäntöä tai ohjeistusta.*

s. 93 Ehdotettu lisäys: *Tutkimusta tehdään kunniaan liittyvän väkivallan muodoista ja yleisyydestä Suomessa.*

s. 94, lause Terveystieteiden tutkimuskeskusten on kerrottava ympärileikkauksen aiheuttamista...

Ehdotettu muutos: *Kaikkien työntekijöiden, jotka työssään kohtaavat maahanmuuttajataustaisia henkilöitä, kuten esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon, lastensuojelun, vastaanottokeskusten henkilökunta, sekä päiväkotien ja koulujen opettajat, on kerrottava ympärileikkauksen aiheuttamista terveyshaitoista sekä siitä, että tyttöjen ympärileikkaus on rikos, josta seuraa rangaistus.*

Luku 12. Ammattihenkilöiden osaamisen kehittäminen ja tukeminen

Ehdotettu lisäys: *Hallitusohjelmassa mainittu viranomaiskoulutus kunniaan liittyvästä väkivallasta resursoidaan ja järjestetään kaikille relevanteille ammattiryhmille. Viranomaisille suunnattu itseopiskelumateriaali kunniaan liittyvästä väkivallasta löytyy THL:n nettisivulta: www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/ehkaiseva/lahisuhde_perhevakivallan_ehkaisytyo/lahisuhde/kunniavakivalta.*

Helsingissä syyskuun 23. päivänä 2013
Ihmisoikeusliitto ry

Päivi Mattila
pääsihteeri

Lisa Grans
projektipäällikkö

Lisätiedot:
projektipäällikkö Lisa Grans, lisa.grans@ihmisoikeusliitto.fi, p. 040 1783486